

Titel: Fjerde Afsnit.

Citation: "Fjerde Afsnit.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e43822/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Fjerde Afsnit.

Om Behandlingen af og Rettsmidlerne i de Sager, der i første Instans påkænderes af Underretten.

Det er allerede ovenfor ved 1ste Afsnit 1ste Kapitel bemærket, at der for mindre Sagers Vedkommende bør gives en simplere og billigere Procesmaade, og navnlig at Sagen bør kunne afgøres af Stedets Underdommer. Fra et rent abstrakt Synspunkt kan der vel gøres mange Indvendinger imod et saadant System, idet man kan bemærke, at det overhovedet er støbende at eftergive Noget i det, som maa anses for nødvendigt og betyggende med Hensyn til Sagens rigtige Dølgning og Paadømmelse, fordi dens Gjensind er ringe, ja meget mere som Partens Stilling og Formuesvilkår kan medføre, at en ringe Sum for ham har ligesaa stor eller endog større Betydning end en betydelig Sum for den mere Velhavende. Egeledes kan det med Høje siges, at det net ikke er givet, at Sagen er simpel og let, fordi dens Gjensind er ringe, men den kan betragtet gjerne være ligesaa indviklet i Hensende til Faktum og frembyde ligesaa tvivlsomme Retsspørgsmaal, som en stor Sag. Smidletid maa det — trods alle abstrakte Betæneligheder — erkendes, at afgørende Grunde tale for at lade Sagens Ringbed faae en vis Indflydelse paa Processformen, og der gives derfor neppe noget Land, hvor man ikke har organiseret en særegen simplere Processform for Smaasager. For det første maa det for Statens eget Vedkommende fremhæves, at denne ikke fornaar at naa til den yderste Grad af Kuldkommenhed i dens Bestrebelser for de enkelte Statsformaal. Relativiteten maa gjøre sig gjældende overalt, hvor der virkes med begrænsede Midler. Staten kan ikke overtomme at tilvejebringe det Bedste i Al. Denne Endelighedens Lov maa ogsaa Rettsplejen finde sig i at være underkastet. Der kan ikke paa ethvert Sted i Landet tilvejebringes det hele store Apparat, som Landretsbehandlingen forudsætter. Men dernæst maa Hensynet til Parterne gjøre sig gjældende. I civile Retts-

sager kan det ikke være Andet, end at Parterne — allet fra egentlige Drangtilfælde — selv maa besøge Processorens, idetmindste forsaavidt Sagsforretning, Vidneudgifter og desl. angaaer. Heraf følger da atter, at Omkostningerne let vilde komme til at overstige Sagens Værdi, naar den almindelige paa større og vigtigere Sager beregnede Processmaade ubetinget og altid skulde benyttes. Den praktiske Følge heraf vilde da blive, at den mindre velhavende Del af Befolkningen blev udelukket fra Retshjælpen, idet det ikke kunde betale sig at forfølge selv den klareste og retfærdigste Sag, som man havde af Udsigt til at vinde. Parterne selv staa sig derfor bedst ved, at der organiseres en særligt paa Smaasager beregnet Procedure, selv om man der ved maa opgive Noget af den fuldstændigere og grundigere Behandling, som kræves de betydeligere Sager. De væsentligste Lettelser for Parterne, som kunne og skulle opnåes ved en saadan særegen simplere Processform, ere navnlig, dels at de sættes istand til, idetmindste vedvarende, at udvære Sagsforretning, dels at Retshjælpen ydes dem i Nærheden af deres Hjem, uden at de eller i Reglen deres Vidner behøve at gøre lange Rejser, dels endelig at Sagen netop paa Grund af Parternes Nærhed og Processformernes Simpelhed som oftest kan tilendebringes hurtigere end ved Landretten. Hermed tages vel i flere Henseender Garantier, som Landretsbehandlingen frembyder. At Proceduren i Reglen ikke ledes og føres af sæde Sagsførere, bevirker, at den kan blive mindre grundig og instruktiv for Dommerne; at Paadømmelsen af Sagen betroes til en Enkeltdommer, formindsker Garantien for Dømmens Rigtighed; at længere borte boende Vidner ikke afhøres umiddelbart for Dommeren, svækker Bevisets Paalidelighed. Men dette kan ikke være anderledes. Man er nødsaget til at foretrække en mindre fuldkommen Retshjælp for en mere fuldkommen, som ikke fornuftigvis kan benyttes.

De Særegenheder, som i Hensend til det foranstøede maa indtræde ved Underretsbehandlingen, ere følgende:

1) Parternes Forpligtelse til forud for Retssmøderne at tilvejebringe det fuldstændige

normale skriftlige Grundlag for Proceduren falder bort (§ 342). Det kan nemlig med temmelig Sikkerhed siges, at Parterne ikke let ville kunne rigtig og behørig skriftlig forberede Sagen paa den for Landretsbehandling gjældende Maade, uden at de hertil maatte anføge en Sagfører eller dog benytte og altsaa i Regelen betale anden sagkyndig Hjælp. Dernæst kan der vel ogsaa gaaes ud fra, at Underrettsagerne om ikke altid, saa dog oftest, ville være saa simple, at lig skriftlig Forberedelse ikke behøves.

2) Det eneste Skrift, som førdres meddelt forud for det til den mundtlige Forhandling bestemte Retssmøde, er Sagsøgerens Klageskrift. Indsævnte erklærer sig mundtlig i Retssmødet over det. Her i meget smaa Sager yderligere at lade Sagsøgeren forpligtelsen til at afgive og tilfille skriftlig Klage, har § 343 paalagt Dommeren at være ham behjælpelig med at sætte Klagen i Pennen (omtrent som efter den gjældende Ret i Politisager), naar Sagens Værdi er under 40 Kr. Dokumenter, som skulle benyttes, paaheraabes i Klagen, men det paalægges ikke Sagsøgeren som Pligt at meddele Modparten Gjenpart, idet det forudsættes, at denne i Retssmødet sædvanligvis vil faae tilstrækkelig Tid og Lejlighed til at ertere dem, jfr. § 349. En anden Sag er, at Sagsøgeren, for at undgaa en mulig Udvælttesgrund, kan finde sig foranlediget til at gøre det, navnlig ved Dokumenter af større Omfang eller mere indviklet Indhold, jfr. § 349, sidste Stykke. Klageskriftet skal fremdeles indeholde en udtrykkelig Opfordring til Sagfogte om i det første Retssmøde at fremkomme med de Dokumenter, han vil benytte til sit Forvar. Varselskrifterne ere, som en Folge af, at det ikke paahviler Sagfogte at afgive noget Tilsværskrift, satte loetere end med Hensyn til Landretterne, og det er derfor anset for rigtig at give Dommeren en fakultativ Myndighed til efter Omstændighederne at afforde dem yderligere.

3) Efterat Klageskriftet er forkyndt og Gjenpart meddelt Indsævnte, kommer Sagen til mundtlig Forhandling paa den hertil bestemte Tid, jfr. §§ 344 og 346. Først i

selve Retssmødet har Indsævnte at erklære sig over Klagen, og hans Paastand protokolleres da tilligemed Sagsøgerens, medmindre vedkommende Paastande i særskilt skriftlig Fremstilling fremlægges til Protokollen, en Fremgangsmaade, Dommeren kan anordne, hvor det efter Omstændighederne maa ansees forødent, f. Ex. hvor Paastandene omfatte mange Poster. Ligesom der kan tilstaaes Udvælttes hertil, saaledes kan det efter Udvælttes Ordning ogsaa blive nødvendigt at udlette Sagen, fordi Sagsøgeren ikke strax paa Stedet kan og bør erklære sig i Anledning af Indsævntes Forvar. Herved kunne ganske vist unyttige Møder foranlediges, men dette kan ikke undgaaes, naar man mener at burde sætze Indsævnte for at give skriftligt Tilsvær en passende Tid førend Retssmødet og Sagsøgeren altsaa ikke i Forvejen ved, hvori Sagfogtes Forvar består. I de fleste Tilfælde vil det formentlig, navnlig naar Parterne tænkes at møde selv, være muligt for Sagsøgeren at svare strax paa Stedet. Den Ordværling, som i Retssmødet finder Sted imellem Parterne, foregaar under Dommerens Vejledning. Han skal altsaa ikke blot ved sine Spørgsmaal søge at klæbe sig selv klarhed med Hensyn til de afgivne Erklæringers Mening og Indhold, men han skal — entrent som i den nævnte Politiretsprocedure — i det Hele betyde Parterne, hvile Handlinger eller Beviser de skulle foretage eller fremlægge — en Vejledning, hvortil Landretten paa ingen Maade er forpligtet.

Med Hensyn til Protokoleringens Omfang og Indhold maa bemærkes, at den nødvendige Folge af, at Parterne ikke skulle tilvejebringe noget skriftlig Grundlag, maa blive, at Protokoleringen maa erstatte det fornødne i saa Henseende. Det bestemmes som en Folge heraf for det første, at Paastanden maa ordret protokolleres (jfr. § 348), og dernæst skulle, hvis Sagens Værdi overstiger 40 Kr. (§ 354), endvidere Parternes Erklæringer over Sagen efter deres væsentlige Indhold protokolleres. Endvidere bestemmes det, at Vidernes Erklæringer m. v. efter deres væsentlige Indhold skulle protokolleres, fordi herved muligvis kan opnaaes, at formyet Vidneforjel for Land-

retten i Tilfælde af Paaante kan spares (§ 359). Den heromhandlede Protokolering maa ikke forveksles med de i § 84 2det Stykke omhandlede langt mindre betydningsfulde Opregninger. Fra disse er den forskjellig i det meget vigtige Punkt, at her det Tilførte af Parterne og andre Vedkommende skal tiltrædes; derved faar heromhandlede Protokolering en trent Karakter og Betydning som den, vi kjende i vor nu gjældende Ret, f. Ex. ved Forhørs Optagelse og drøft.

4) Ifølge § 345, jfr. § 155, henlægges Forligsmæglingen i disse Sager — dog med Undtagelse af Opvendelser paa Baudet, for hvilke Udsættelse opretholdes den i Lov 10de Mai 1854 § 65 ff. anordnede Forligsmægling for den særlige Mægler i Opvendelser — til Dommeren, i Sighed med hvad der nu gjælder om Politisager. Forligsmæglingen taber neppe herved i Kraft eller Betydning, og den hele Fremgangsmaade vinder overmaade meget i Hurtighed og Simplicitet.

5) Angaaende Sagens videre Forhandling gives herefter en Række Regler i §§ 347—351.

For at fremme Sagen er det i § 347 bestemt, at Parterne ikke kunne fordrø en afsendt Procedure af Formaliteten; thi i meget simple Sager, hvor Realitetsforholdene er lille og let, vil det befordre Hurtigheden, at hele Sagen procederes og afsluttes under Et; navnlig vil man herved holde sig den Nulighed aaben, at Sagen kan afgjøres i eet Retssæde, hvilket naturligvis er i høj Grad at ønske. Hvad angaar Modfordringers Fremførelse, bliver der ifølge § 348 sidste Stykke at forholde efter de almindelige Regler (§ 101). Da Modfordringer herefter i processuel Henseende skulle behandles som en Del af Forbæret, vil den for Underretssager gjældende Grundsatning, at Indklagte ikke behøver at forberede sin Procedure ved Skrift, ogsaa finde Anvendelse paa Modkrævet. Dette behøver altsaa ikke forud at meddeles Sagsøgeren. At derimod denne i Reglen i Modkrævs Fremførelse vil have en god Grund til at forlange Udsættelse er en anden Sag.

Ifølge Udsættelsens almindelige Principer (jfr. § 167) er den i Klageskriftet optagne Paa- stand ikke endeligt bindende for Parten,

men først ved Protokoleringen i Retssædet afsluttes Udgangen til videre Forandringer uden Rettens Tilladelse. En Folge af denne Regel er Bestemmelsen i § 348 2det Stykke. Det er ikke Meningen, at der ubetinget skal paalægges den Part, som ved at forandre sin Paa- stand, giver Anledning til, at Sagen udsættes, Udsættelsens Udredelse. Hensynet til den ulovsyndige Part, der fører sin Sag selv, nødvendiggjør overhovedet en større Lempelighed og Overbærenhed, end der er Grund til at udvise i Landretsager, hvor Sagsførere maa forberedes i Reglen at komme til at optræde.

I § 349 handles om Dokumenters Produktion ved Underretterne. Udsættelsens Regler ere beregnede paa at spare Parterne den Noje og eventueliter Besøftning, som er forbunden med at skulle staae Gjenpart. I Almindelighed vil det vistnok være tilstrækkeligt, at Modparten i selve Retssædet efterer Dokumentet, da han jo i de allerfleste Tilfælde iforvejen noje nok kjender dets Indhold, muligens endog selv er i Besiddelse af Gjenpart. Kun hvor Retten finder, at Dokumentets Gjenem- slyn kræver længere Tid, kommer § 349 sidste Stykke til Anvendelse.

Selve den mundtlige Forhandling af Sagen foregaar iøvrigt væsentlig efter de samme Grundsatninger som Forhandlingen ved Land- retten, jfr. § 350. Naar ingen særskilt Bevisførelse skal finde Sted, bliver der altsaa i Reglen strax efter den første mundtlige Forhandling, der i Reglen foregaar i eet Træk, at af- afgive Dom. Fremgaar det derimod af de sted- fundne Forhandlinger, at der savnes Bevis for Omstændigheder, som ville være af Betydning for Sagens Afgjørelse, bestemmer Retten ved Afgjørelse, hvilke disse Omstændigheder ere, hvorefter Parterne enten i det samme eller i et nyt Retssæde kunne foreslaa deres Beviser, der føres under Slutningsforhandlingen. Grundsatningerne for Behandlingen ere de samme, som indeholdes i § 179 ff., kun at det her altsaa overlades til Retten at afgjøre, om de forskjellige Retshandlinger skulle samles paa een eller fordeles paa flere Rettdage, samt hvor Lange Mellemrummene skulle være hvad der tildeels hænger sammen med, at Parterne ikke i Underretsproceduren saaledes som efter § 180

ere pligtige at give hinanden forudgaaende Meddelelse om, hvilke Beviser de ville forelæge.

§ 351 gives Regler om Bidnepligten ved Underretterne. Dels paa Grund af Strids- gjenstandens mindre Værdighed, dels fordi Parterne ikke kunne formodes at ville bære de betydelige Omkostninger ved at hente Bidner længejs fra, er det Princip her søgt gennem- sæt, at Bidner ved Underretten i Reglen ikke skulle være pligtige at rejse længere, end at de kunne komme frem og tilbage paa een Dag, og da Bidnepligten saaledes ikke bliver strengere end efter den nujældende Ret, har man ment at kunne forsvare, at der ikke bliver Spørgsmaal om nogen Pengeskyldighed eller om Erstatning for Rejsesudgifter til Bidnerne. Kun hvor et udenfor Retskredsken boende Bidne har mere end 3 Mile at rejse paa Tern- bane, er der givet det Ret til at fordrø Rejse- udgiften godtgjort.

Angaaende Virkningen af Udeblivelse hen- viser § 352 til Udfæstels almindelige Grund- sætninger dog med de Bepælsler, som følge af, at ingen Forpligtelse til at fremkomme med skriftlige Sagsfremstillinger finder Sted ved Underretten, hvorfor de i den almindelige Processmaade til Undlædselse heraf lyste Udeblivesvirkninger ikke komme til Anvendelse i Underretssager.

7) § 354 fastsattes en Paaanførsel, en saakaldet summa appellabilis, for Paaanse fra Underret til Landret. Det er, navnlig i Lighed med hvad der gjælder om den offent- lige Politiret i Kjøbenhavn, jfr. Lov 11te Febr. 1863 § 14, antaget, at 40 Kr. kunde være en passende Grænse. Et Sagen under denne Bærd, kan den i Almindelighed ikke appelleres. Imidlertid findes det dog vigtigt, at der er en Afgang til undtagelsesvis at faae Sagen undergivet Landrettens Prøvelse, f. Ex. naar der bag den foreliggende Sags ringe Gjen- stand ligger et Principspørgsmaal af formel eller materiel Natur. Da de administrative Bevillinger imidlertid ikke længere Mennes at burde tilstedes, har Udfæstet valgt, at lade Landrettens Formand ved sit Skjøn afgjøre, om Paaanse uanset Sagens ringe Gjenstand undtagelsesvis skal tillædes.

Drømtligvis kunne Underretssager over 40 Kr., naar de ere blevene indbragte for og

afgjorte af Landretten, ikke paaanføres videre. Men da ogsaa her den enkelte Sags Værdi- heds kan gjøre det ønskeligt og billigt, at Højesterets Afgjørelse af Spørgsmaalet kan faaes, er der organiseret en særegen Underfølgelse og Afgjørelse af dette Punkt i Analogi med de i § 304 fulgte Grundlæggninger.

8) Paaanførselsretten ordnes for Underret- terne paa en anden Maade end ved Land- retterne, idet ikke blot Sagens juridiske Side kan gøres til Gjenstand for fornyet Prøvelse af en højere Ret, men ogsaa Bevispørgs- maalets Afgjørelse af Underretten kan paa- anføres. Herom maa i Almindelighed henvises til de indlædsede Bemærkninger ovenfor S. 18. Af det Anførte følger, at det hele Retsmiddelssystem her faaer en anden Skikkelse. Navnlig opstilles den Regel, at naar nogen af Parterne paaNaar den afslatte Dom forandret i Realiteten (ved Anse eller Kontra- anse), være sig af den ene eller den anden Grund, indtræder en aldeles ny Forhandling for Landretten, der er uafhængig af Under- retsbehandlingen og kun bunden til de engang ved Paaandens afstufte Grænser, dog natu- rligvis saaledes, at de lovbefæstede Udeblives i første Instans paadragne Retsakt ikke kunne bortkastes ved almindelig Paaanse, undtagen hvor der i Henhold til Grundlæggningerne i § 327, 5^o vilde være at indbringe ny Forretagelse af Sagen, hvis denne var ble- ven behandlet ved Landret, jfr. § 358. Naar Paaansen alene vedtøret Sagens Formalitet, saaledes at der i det Hele ved Landretten kun skal afgjøres, om Annulation eller Hjemvinding bør finde Sted, bliver der ikke Spørgsmaal om nogen Gjentagelse af Forhandlingerne, men kun om en Kritik af den stedsfædsne Be- handling paa det foreliggende almæssige Grundlag. Men saalænge nogen af Parterne vil søge Forandring i Realitetens Afgjørelse, stedses han til en aldeles ny Procedure og Bevisførelse ved Landretten (§ 358). For- saavidt kan den stedsfædsne Procedure ikke kaldes en egentlig Prøvelse af Underrets- behandlingen, men det er i Virkeligheden en ny Forhandling af Sagen i det Hele for den højere Ret. Underrettsdemmen falder bort, idet den hele Forretagelse af Sagen ved Under-

retten i Virkeligheden synker ned til et for-
gjæves Forsøg paa Sagens Afgjorelse med
mindre Besvær. I procesuel Henseende er
Behandlingen ved Landretten at ligne ved en
Behandling af Sagen i første Instans, og
den foregaar derfor ogsaa efter de almindelige
Regler for en saadan. Naarlig gjælder dette
om Bevisforelsen, jfr. § 359. Reglen maa
derfor være, at Vidner, Synsmænd og Parter
paaent skulle møde til Afhørelse; men paa
Alleperne herved bodes der dog i flere Hens-
seender ved Lovforslaget. For det første maa
bemærkes, at det er en Selvfølge, at de
Pempelser af Umiddelbarhedsprincippet, der til-
stedes ved en Hovedforhandling for Landretten
som første Instans, ogsaa bør finde An-
vendelse i Paaanketstilfælde. Det bestemmes
derfor i § 359 2det Stykke, at hvor Vidners
Afhørelse efter de almindelige Regler skulde
eller kunde finde Sted ved Underretten, kan
Landretten bestemme, at de ved Underretten
allerede afgivne protokollerede Vidneudagn
skulle benyttes, idet der gaaes ud fra, at en
fornyet Afhørelse ved Underretten i de fleste
Tilfælde vilde være hensigtsløs. Men ogsaa hvor
de i § 203 indholdte Betingelser for, at Afhø-
relsen kan foregaa ved Underretten istedetfor
for Landretten selv, ikke ere tilstede, har man troet, at
der kunde aafnes Afgang til at undgaa den
fornyede Afhørelse af Vidner og Synsmænd. I
§ 359 1ste Stykke, giver Lovforslaget derfor
endvidere Retten Bemyndigelse til ifølge Sagens
Befaffenhed og øvrige Omstændigheder efter den
ene Partis Begjæring at tilstede Benyttelsen
af de ved Underretten protokollerede Vidne-
udagn, en Bestemmelse, der navnlig er bereg-
net paa saadanne Smaasager, som ikke kunne
bære Omkostningerne ved en fornyet Vidne-
forfæ. At der ingen Grund er til at ude-
slette den fornyede Afhørelse, naar ingen af
Parterne begjæver saadant og de saaledes begge
ville bære de af en saadan flydende Afgifter,
er formentlig klart.

Ved Siden af Paaanket maa der ogsaa
for Underretternes Vedkommende være Afgang
til at anvende Besværing til højere Ret.
Ifølge § 360 kan dette Retsmiddel benyttes
imod Underrettens Handlinger i samme Ud-
strækning som overfor Landretten, ligesom og

for Fremgangsmaaden med de af Forholdets
Natur flydende Pempelser er den samme.

Forfættelsen i § 361 fortaages let. Det
er klart, at naar hele Bevisførgsmaalet kan
indbringes under Paaanket, og naar Forhand-
lingen i Landretten er aldeles ny, behøves
Afgang til Forfættelse af Sagen ikke.

Femte Afsnit.

Om Fremgangsmaaden ved Inter- vention og ved Tilstævning af Tredemand under den imellem Parterne begyndte Retssag.

Medens de almindelige Betingelser for,
at Intervention og Tilstævning kunne finde
Sted, fremstilles andetsteds (se § 43 ff), gi-
ves i nærværende Afsnit de nærmere Regler
for, under hvilke Former og paa hvilket Trin
i Sagen de nævnte Skridt kunne foretages.

I §§ 362—367, jfr. § 372, omhand-
les Fremgangsmaaden ved Intervention i egent-
lig Forhand eller det, som i Systemerne plejer
at kaldes Hovedintervention. Det ligger i den
i Lovforslaget optagne Procesmaades Natur,
at Agangen til at intervenere ikke kan staa
aaen paa ethvert Trin af Sagen (§ 372).
Som Folge af den i Umiddelbarhedsprincippet
begrundede Nødvendighed for at koncentrere
den hele Bevisførelse i et bestemt enkelt Retss-
møde maatte Intervention i hvert Fald være
udelukket, naar Bevisforberedelsen er sluttet.
Hvis den tilstede efter det Tidspunkt, vilde
derved bevirkedes en Forstyrrelse i samtlige For-
udsaatninger for Bevisførelsen, og det til denne
berammede Møde vilde efter al Sandsynlig-
hed blive unyttigt. Man har imidlertid ikke
troet at kunne blive staaende ved denne Be-
grænsning. Det maa vistnok erkendes, at
naar den mundtlige Forhandling om Sagens
Realitet er begyndt, bør det ikke staa i Tred-
mands Magt ved at træde op og erklære Inter-
vention at tvinge Parterne til at afbryde den
paabegyndte Forhandling og saaledes at gaa et
Skridt tilbage i den Procedure, de allerede